

DET PÆDAGOGISKE EKSPERIMENTARIUM

Aktionslæring gør pædagoger til medforskere af egen praksis, og det kan højne pædagogernes faglige stolthed. Det er på tide, at professionsudviklingen forankres hos pædagogerne, og de får serveretten tilbage, mener følgeforskerne Hans-Henrik Grieger og Trine Pedersen, der står bag forskningsprojekt om aktionslæring i dagtilbud.

Af Carsten Henriksen

Pædagoger fra sjællandske daginstitutioner har gennem et år forsket i, hvordan de kan forbedre deres profession. De undrer sig metodisk over hverdagens rutiner. De sætter ord på deres forundring. Og de søsætter lærerige eksperimenter, der skal åbne nye døre for den pædagogiske praksis. Det kaldes aktionslæring og bygger på det princip, at pædagogerne er medforskere.

Forskning er normalt forbeholdt videnskabsfolk, der afprøver hypoteser om, hvordan det forholder sig med et udsnit af virkeligheden. Målet er at blive bedre til at beskrive verden eller at finde ud af, hvordan man bedst løser et praktisk problem. Men vejen fra videnskab til hverdag kan være lang og snørklet. At praktikerne kan have svært ved at genkende deres hverdag i de forskningsresultater, der skulle forbedre den, er et paradoks, der er lige så gammelt som videnskaben selv.

Aktionslæring er ikke løsningen på dette paradoks. Det er heller ikke traditionel videnskab. Men ved at trække på klassiske forsknings-tricks som forundring og formulering af hypoteser, der afprøves gennem eksperimenter, gør den pædagogerne til medforskere i deres egen praksis. Målet er at optimere processer, der står i stampe. At bryde med vanerne

og gøre tingene på en ny måde. Og at flytte initiativer, der skal udvikle pædagogprofessionen, over på pædagogernes banehalvdel.

AKTIONSFORSKNINGENS LILLEBROR

32 sjællandske daginstitutioner deltager i projektet 'Aktionslæring i dagtilbud', der blev skudt i gang i foråret 2008. Trine Pedersen fra Professionshøjskolen UCC og Hans-Henrik Grieger fra konsulentfirmaet Ambios har taget initiativ til projektet og er, sammen med fire andre, følgeforskere på projektet.

"I sin enkelhed bygger projektet på, at pædagoger selv skal være med til at beskrive, hvad der skal til, for at de kan blive klogere på praksis. Aktionslæring forbedrer hverdagen indefra og fokuserer på specifikke problemstillinger i den enkelte institution, hvorimod politiske initiativer og lovforslag kommer udefra og er tilbøjelige til at generalisere: Hvis det halter ét sted, skal alle gøre det samme", siger Trine Pedersen.

Men hvad er egentlig aktionslæring? Trine Pedersen og Hans-Henrik Grieger definerer det som læring i praksis gennem eksperimenter og kalder det 'aktionsforskningens lillebror':

"Det er en metode, hvor man arbejder med

at udvikle og kvalificere sin praksis. Man tager udgangspunkt i forundring: Hvad undrer vi os over i denne institution, og hvad kunne vi tænke os at blive klogere på? Herefter for-

AKTIONSLÆRING I DAGTILBUD

Den grundlæggende tanke i aktionsforskningen er, at praktikere gennem forskning i egen praksis søger at udvikle praksis – i samarbejde med forskere.

I aktionslæring er omdrejningspunktet at beskæftige sig med de logikker, der er tavst indlejret i praksis.

'Aktionslæring i dagtilbud' er et forskningsprojekt, der sætter fokus på aktionslæring og dens muligheder for at tydeliggøre viden om pædagogers arbejde set fra pædagogernes perspektiv. I samarbejde med videncentret KLEO og konsulentfirmaet Ambios arbejder pædagoger fra 32 institutioner i København og Nordsjælland med aktionslæring. Projektet er finansieret af BUPL's forskningsfond.

Projektet afsluttes med en guidebog og en forskningsrapport.

Læs mere på projektets hjemmeside:
www.aktionslaering.dk

muleres en hypotese, og der iværksættes et eksperiment eller en aktion, der markerer et brud i forhold til den vante praksis. Det er pædagogerne selv, der formulerer, hvad de er optaget af. Ved at gøre noget nyt udvider pædagogerne deres repertoire af handlemuligheder. Det afgørende er, at forundringen træder ud af praksisfællesskabet og formuleres på dets betingelser,” siger Trine Pedersen.

FLUEN PÅ VÆGGEN OG BIEN, DER STIKKER

Når pædagogerne formulerer en forundring og iværksætter en aktion, skal argumenterne være på plads – i form af begrundede for-

” Vi ser os selv som fødselshjælpere, der reflekterer med pædagogerne over aktionen, men gør det udefra. Vi er ikke blot fluen på væggen, men også bien, der stikker.”

modninger om bestemte effekter af aktionen. Aktionen – eller eksperimentet – må ikke være et abstrakt scenario, der kræver langvarig planlægning, men skal være en eller flere konkrete handlinger, der nemt kan sættes i værk og med kort frist. Eksperimentet effektueres, virkningerne observeres og følges op af en reflekterende samtale mellem pædagoger og følgeforsker om, hvad man er blevet klogere på.

Aktionslæring opstår i samspillet mellem

pædagogerne i den enkelte institution og følgeforskerne, der faciliterer processen.

”Vi ser os selv som fødselshjælpere, der reflekterer med pædagogerne over aktionen, men gør det udefra. Vi er ikke blot fluen på væggen, men også bien, der stikker. Den reflekterende samtale med pædagogerne er også anledning til udfordrende vejledning: Vi kan fx byde ind med, hvad den nyeste forskning har at sige om de problemer, der optager dem,” siger Trine Pedersen.

HØJ PÅ AKTIONSLÆRING

Det er ikke første gang, der foregår aktionslæring i Danmark. Men det særlige ved 'Aktionlæring i dagtilbud' er, at der ikke tidligere har været et så omfangsrigt projekt, hvor der samtidig er samlet så systematisk op på erfaringerne.

”Projektet hjælper til at tydeliggøre praksis og skærpe opmærksomheden. Pædagoger reflekterer jo en hel masse i det daglige, men med projektet skaber vi gode forudsætninger for systematisering af refleksionerne og for at få dem formidlet, så de også kan bruges i uddannelsessammenhæng og komme andre institutioner til gode,” siger Hans-Henrik Grieger.

Projektet lægger sig i kølvandet på BUPL's mål om at blive klogere på, hvad fagprofessionel viden er, og hvordan der kan skabes gode forudsætninger for at anvende den offensivt. De to følgeforskere mener, at ak-

tionslæring er en oplagt måde at give pædagogerne ejerskab til udviklingen af deres egen profession.

”Til et evalueringsmøde sagde nogle pædagoger til os: 'Vi er blevet helt høje af dette projekt'. Vi tolker det sådan, at projektet gøder pædagogernes tro på deres egen viden og deres tro på, at de selv kan formulere, hvad de gerne vil være klogere på,” siger Trine Pedersen.

”Det engagement, der var grunden til, at man valgte at blive pædagog, bliver tændt af denne form for læring. Den faglige stolthed, som vi ser aktionslæringen kan være med til at skabe, står i kontrast til den tendens, der har præget faget de seneste år, hvor man ikke har haft rummet eller muligheden for, at man kunne være med til at definere det særligt pædagogiske – og derfor ladet andre om at gøre det. Men aktionslæringen giver serveretten tilbage til pædagogerne. Den faglige myndighed liver op igen, når pædagogen kan se sig i spejlet og sige: Jeg er en god pædagog, fordi jeg gør sådan og sådan,” siger Hans-Henrik Grieger.

LOKALE REVOLUTIONER

Man arbejder ikke med aktionslæring i 32 institutioner uden at støde på store udfordringer, men Trine Pedersen og Hans-Henrik Grieger har ikke mødt egentlig modvilje mod den særlige måde at arbejde på.

I starten havde nogle den holdning, at det

HANS-HENRIK GRIEGER

Cand.techn.soc. og partner i konsulentfirmaet Ambios. Her arbejder han især med psykisk arbejdsmiljø og læring i organisationen. Sammen med Trine Pedersen er han initiativtager til forskningsprojektet 'Aktionlæring i dagtilbud', som han i dag er følgeforsker på.

TRINE PEDERSEN

Lektor og udviklingskonsulent ved KLEO, Professionshøjskolen UCC. Hun arbejder især med organisationsudvikling inden for det pædagogiske felt. Sammen med Hans-Henrik Grieger er hun initiativtager til forskningsprojektet 'Aktionlæring i dagtilbud', som hun i dag er følgeforsker på.

her var der ikke noget nyt i. "Vi reflekterer jo hele tiden over vores praksis og korrigerer og justerer den efter vores iagttagelser", lød indvendingen. Men forskellen er den metodiske tilgang, som de så efterfølgende er blevet glade for. Det er den systematiske opsamling af erfaringer og deling af viden med kolleger, der skaber læringen," siger Trine Pedersen.

Hvad er det så, pædagogerne typisk undrer sig over – og er der noget mønster i de aktioner, de iværksætter? Det varierer meget fra institution til institution og afhænger helt af den aktuelle kontekst. Og det er netop sagens kerne, pointerer de to følgeforskere: Aktionslæring er konkret og skal udspringe af de enkelte pædagogers mavefornemmelser. Den skal ikke reformere danske daginstitutioner over én kam, men føre til lokale revolutioner.

PÆDAGOGER I OFFENSIVEN

For Hans-Henrik Grieger og Trine Pedersen har arbejdet med aktionslæring gjort det klart, hvor presserende det er for pædagogprofessionen at få genrejst den faglige stolthed. Men også, at viljen er til stede. Interessen blandt institutionerne for at deltage i projektet var overvældende.

"Det er trist, så meget pædagogerne er i defensiven, samfundsmæssigt set. Men når de begynder at reflektere over deres egen faglighed, opdager de, hvordan de kan komme i offensiven, fordi de har et tydeligt blik for kvalitetsudvikling af den pædagogiske praksis og kan sætte ord på det," siger Hans-Henrik Grieger, og Trine Pedersen tilføjer:

"Nogle pædagoger har mistet troen på, at de selv kan præge udviklingen. Derfor bliver jeg så glad, når pædagogerne siger til mig, at de bliver høje på dette projekt – for det er der brug for. Det er vigtigt, at professionsudviklingen forankres hos pædagogerne selv. Aktionslæring er ikke en mirakelkur, men hvis projektet kan være med til at bane vejen for en offensiv anvendelse af pædagogernes viden, betragter vi det som en succes".

LERBJERG VUGGESTUE – EKSEMPEL FRA AKTIONSLÆRINGSLOGBOG

FORUNDRING

Hvordan lærer vi at evaluere på en konstruktiv fremadrettet måde med henblik på modtagelse af nye børn.

AKTION

Velkomstpjece, tjekliste, primærpersoner, 3 mdr.s samtale, skilte, skrivelse til personalemappen, systematisk evaluering.

IAGTTAGELSER

Det virkede afslappende, at vi vidste, hvem, der tog sig af disse børn. Det gav ro. Vi oplevede, at vi var mere strukturerede. Systematikken og at det er legitimt at gå fra giver mere ro. Systematisk evaluering: vi fik øje på nye ting, der kan hjælpe os i planlægningen. Vi fik lavet uskrevne regler til skrevne.

INSPIRATION

Trine kom med input. Vi fandt især inspiration fra EVA-selvevalueringsmodel

REFLEKSIONER

Vi virker mere professionelle, når der er struktur bag. Vi bliver mere synlige, om ikke andet så for os selv. Det, at vi formidler den viden, vi har om modtagelsen af nye børn, gør at vi kommer til at fremstå professionelle. Fagligheden bliver højere, hvis det er et fælles projekt. Alle har haft mulighed for at sige noget til det, vi har lagt noget i det, gjort det til et fælles projekt. Større tilfredshed – stolthed. Med hensyn til aktionslæring: Aktionslæring tvinger os til at være aktive – at handle.

UDFORDRINGER: Tiden til skriftligheden!! Tid – det kræver tid.

